

SVĚTOVÝ BESTSELLER

Nejšťastnější muž na Zemi

*Přežil Osvětim a sám sobě slíbil,
že se bude každý den usmívat*

Eddie Jaku

Nejšťastnější
muž na Zemi

Copyright © Eddie Jaku 2020

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Kristýna Dobiášová, 2021

Cover © Tom Bauer, 2021

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2021

ISBN 978-80-277-1566-4 (pdf)

Eddie Jaku

Nejšťastnější
muž na Zemi

Pro budoucí generace

*Nekráčej za mnou, možná tě nedokážu vést.
Nekráčej přede mnou, možná za tebou nepůjdu.
Kráčej vedle mě a buď můj přítel.*

ANONYM

PROLOG

Ůj nový milý příteli, jsem na světě sto let a vím, jaké to je dívat se zlu zpříma do očí. Viděl jsem lidstvo v jeho nejhorším světle, hrůzy táborů smrti, snahu nacistů vyhladit život můj i život mého lidu.

Nyní se ale považuji za nejšťastnějšího člověka na Zemi.

Za všechny ty roky jsem se naučil, že život může být krásný, když si ho krásný uděláš.

Budu ti vyprávět svůj příběh. Některé jeho části budou smutné, plné temnoty, zármutku a trápení. Je to však příběh se šťastným koncem, protože pocit štěstí je věc volby. Záleží jen na tobě.

Ukážu ti, jak na to.

KAPITOLA PRVNÍ

*Na světě je mnoho věcí
vzácnějších než peníze.*

Narodil jsem se v roce 1920 ve městě zvaném Lipsko ve východním Německu. Jmenoval jsem se Abraham Salomon Jakubowicz, ale přátelé mi většinou říkali zkráceně Adi. V angličtině se jméno vyslovuje „Eddie“. Tak mi, můj příteli, prosím, říkej Eddie.

Byli jsme velká milující rodina. Můj otec Isidore měl čtyři bratry a tři sestry a moje maminka Lina byla ze třinácti dětí. Představ si, jak musela být babička silná, když vychovala tolik dětí! Jednoho syna ztratila v první světové válce, Žida, který obětoval život pro Německo, stejně jako její manžel, můj dědeček, vojenský kněz, který se z války nikdy nevrátil.

Můj otec byl bezvýhradně hrdý německý občan, polský imigrant, který se usadil v Německu. Opustil Polsko jako strojírenský učeň pro výrobce psacích strojů

Remington. Mluvil dobře německy, a tak se prací na německé obchodní lodi dostal do Ameriky.

V Americe ve svém oboru vynikal, ale chyběla mu rodina, a tak se rozhodl odplout na jiné obchodní lodi na návštěvu zpět do Evropy. Akorát včas, aby byl vtažen do první světové války. Cestoval s polským pasem, a tak byl Němci internován jakožto ilegální cizinec. Německá vláda však uznala, že je talentovaný mechanik, a povolila mu internační tábor opustit, aby mohl odejít pracovat do továrny v Lipsku a vyrábět těžké zbraně na podporu válečného úsilí. V té době se zamiloval do mé matky Liny i do Německa, a po válce v něm zůstal. V Lipsku si otevřel továrnu, matku si vzal a brzy jsem se narodil já. O dva roky později jsme na svět přivítali mou mladší sestru Johannu. Říkali jsme jí zkráceně Henni.

Nic nemohlo ohrozit otcovo vlastenectví a pocit německé hrdosti. Na prvním i druhém místě jsme se považovali za Němce, až pak za Židy. Na náboženství nám nezáleželo tolik jako na tom, abychom byli spořádanými občany našeho Lipska. Drželi jsme tradice a svátky, ale naše oddanost a láska patřily Německu. Byl jsem hrdý, že pocházím z Lipska, které bylo osm set let centrem umění a kultury – mělo jeden z nejstarších symfonických orchestrů na světě a našli v něm inspiraci Johann Sebastian Bach, Clara Schumannová, Felix

Mendelssohn, spisovatelé, básníci a filozofové – Goethe, Leibniz, Nietzsche a mnoho dalších.

Židé byli po staletí nedílnou součástí lipské společnosti. Už od středověku se trhy konaly v pátek místo soboty, aby se jich mohli účastnit židovští obchodníci, když měli v sobotu – na židovský šabat – práci zakázanou. Významní židovští občané a filantropové přispívali ke všeobecnému dobru, stejně jako na rozvoj židovské komunity – dohlíželi na stavbu některých z nejkrásnějších evropských synagog. K životu patřila harmonie. A pro dítě to byl opravdu krásný život. Pouhých pět minut chůze od domu jsme měli zoologickou zahradu proslulou po celém světě nejvyšším počtem lvů chovaných v zajetí. Dokážeš si představit, jak to bylo pro malého kluka vzrušující? Dvakrát do roka se u nás konaly obchodní veletrhy, na které mě otec bral a díky kterým bylo Lipsko jedním z nejkultivovanějších a nejbohatších měst v Evropě. Jeho umístění a důležitost z něj dělaly klíčové místo pro šíření nových technologií a nápadů. Místní univerzita, druhá nejstarší v Německu, byla založena v roce 1409. V roce 1630 vznikl v Lipsku první novinový deník na světě. Bylo to město knih, hudby, opery. Jako malý kluk jsem věřil, že jsem opravdu součástí nejosvícenější, nejkultivovanější, nejs sofistikovnější – rozhodně nejvzdělanější – kultury na celém světě. Jak jsem se mýlil.

Sám jsem nebyl příliš věřící, ale do synagogy jsme chodili pravidelně. Vařili jsme košer kvůli mamince, která chtěla dělat všechno co nejtradičtěji kvůli babičce, své matce, která s námi bydlela a byla velmi pobožná. V pátek jsme se vždy scházeli kvůli *šábesu* (šabatové večeri), modlili se a jedli tradiční pokrmy, které s láskou připravovala babička. Vařila na velkých kamnech na dřevo, která vyhřívala celý dům. Důmyslný systém trubek se táhl domem tak, aby se využilo veškeré teplo a kouř byl zároveň bezpečně vyveden ven. Když jsme se vraceli z venku promrzlí, sedali jsme si ke kamnům na polštáře, abychom se zahřáli. Měl jsem psa, malé štěňátko jezevčíka, který se jmenoval Lulu a který se mi během chladných nocí vždy stočil na klíně do klubíčka. Těch nocí jsem si opravdu vážil.

Můj otec pracoval tvrdě, aby nás zajistil a žilo se nám pohodlně, ale dal si záležet na tom, abychom pochopili, že život není jen o materiálních věcech. Každý pátek večer před *šábesem* upekla matka tři nebo čtyři kusy *chaly*, výjimečného, lahodného sladkého chleba z vajec a mouky, který jsme jedli při zvláštních příležitostech. Když mi bylo šest, zeptal jsem se otce, proč jsme jich pekli tolik, když jsme byli jen čtyřčlenná rodina, a on mi vysvětlil, že zbylé díly odnese do synagogy a rozdá potřebným Židům. Miloval svou rodinu a miloval své přátele. Neustále je

zval k nám domů na večeři, ale matka si prosadila svou a rozhodla, že nemůže mít víc než pět hostů najednou, protože se jich víc nevejde ke stolu.

„Když máš to štěstí, že máš peníze a hezký dům, můžeš si dovolit pomoci těm, kteří je nemají,“ říkal otec. „Právě o tom je život. Podělit se o své štěstí s ostatními.“ Vyprávěl mi, že je větší potěšení dávat než brát, že nejdůležitější věci v životě – přátelé, rodina, laskavost – jsou mnohem vzácnější než peníze. Člověk má větší cenu než jeho bankovní konto. Tehdy jsem si myslel, že je blázen, ale dnes, po všem, co jsem zažil, vím, že měl pravdu.

Nad naší spokojenou rodinnou idylkou se však snášela mračna. V Německu vládly nepokoje. Předchozí válku jsme prohráli a ekonomika byla v troskách. Vítězní Spojenci požadovali na reparacích víc peněz, než kdy Německo mohlo splatit, a 68 milionů lidí tím trpělo. Byl nedostatek jídla a paliva a čím dál větší chudoba, kterou hrdý německý lid těžce nesl. Patřili jsme ke střední třídě a žilo se nám dobře, přesto jsme trpěli nedostatkem mnoha základních potřeb, a to i když jsme měli peníze. Matka nachodila mnoho kilometrů na trh, aby mohla vyměnit kabelky a oblečení, které nastřádala za lepších časů, za vajíčka, mléko, máslo nebo chleba. Na mé třinácté narozeniny se mě otec zeptal, co bych si přál, a já jsem ho požádal o šest vajec, pecen světlého chleba, který

se těžko sháněl, protože Němci mají radši žitný, a ananas. Nedovedl jsem si představit nic úžasnějšího než šest vajec, a ananas jsem do té doby nikdy neviděl. A přesto ho někde objevil – netuším kde, ale otec byl prostě takový. Dokázal nemožné věci, jen aby na mé tváři vykouzlil úsměv. Byl jsem tak nadšený, že jsem těch šest vajec i ananas snědl na posezení. Nikdy jsem nejedl vydatnější jídlo. Maminka mě varovala, ať zpomalím, ale že bych ji poslechl? Ne!

Byla hrozivá inflace, nemohli jsme si vytvořit zásoby trvanlivého jídla nebo jakkoliv plánovat budoucnost. Otec chodil z práce s kufříkem plným peněz, které druhý den ráno neměly žádnou hodnotu. Posílal mě do obchodu se slovy: „Kup všechno, co budeš moct! Když budou mít šest pecnů chleba, vezmi je všechny! Zítřka na nás už nic nezbude!“ Život byl těžký i pro bohaté lidi, Němci cítili ponížení a zlost. Lidé propadli zoufalství a byli náchylní k jakémukoliv řešení. Nacistická strana v čele s Hitlerem ho Němcům slíbila. A zajistila jim nepřítele.

V roce 1933, když se Hitler dostal k moci, přinesl s sebou vlnu antisemitismu. To mi bylo třináct a podle tradice nadešel čas na můj *bar micva*, starodávný náboženský obřad k oslavě dospělosti. Po obřadu, který v překladu znamená „syn přikázání“, zpravidla následuje velkolepá oslava s vynikajícím jídlem a tancem. Za jiných časů by se konala v impozantní velké lipské synagoze,

to však po nástupu nacistů k moci nebylo povoleno. Místo toho se můj *bar micva* konal v malé synagoze tři sta metrů od domova. Rabín, který vedl naši *šul* (jiný název pro synagogu, doslova „škola“), byl velice chytrý. Byt pod synagogou pronajal nežidovskému muži, jehož syn patřil k SS. Když začaly antisemitské útoky, ten syn vždy zajišťoval, aby byt hlídaly stráže, a tím pádem byla hlídána i *šul* nad ním. Kdyby ji chtěli zničit, museli by mu zničit i domov.

Uspořádali jsme náboženský obřad se zapalováním svíček a modlitbou za rodinu i zesnulé. Podle židovské tradice jsem byl po obřadu považován za muže, zodpovědného za své činy. Začal jsem přemýšlet o své budoucnosti.

Jako malý chlapec jsem se chtěl stát lékařem, ale ukázalo se, že mě talent povede jiným směrem. Měli jsme v Německu centra, kam se posílali studenti, aby se zjistily jejich dovednosti pomocí řady paměťových a zručnostních testů. Mé výsledky odhalily optický a matematický talent, výborný zrak a zrakově-motorickou koordinaci. Mohl by ze mě být šikovný inženýr, a proto jsem se rozhodl na něj studovat.

Chodil jsem do výborné školy v krásné budově s názvem 32 Volksschule. Ležela kilometr od domova, pěšky jsem k ní došel za patnáct minut. Pokud nebyla zima. V Lipsku je zima tuhá a osm měsíců v roce bývala úplně

zamrzlá řeka. Za pět minut jsem po ní mohl dobruslit až ke škole.

V roce 1933 jsem se dostal na druhý stupeň střední školy a začal jsem chodit na Lipské gymnázium. Kdyby se dějiny ubíraly jiným směrem, studoval bych tam až do osmnácti, ale tak tomu být nemělo.

Jednoho dne jsem dorazil do školy a řekli mi, že už tam nemůžu dál pokračovat – vyhodili mě, protože jsem Žid. To bylo pro otce nepřijatelné, byl tvrdohlavý a měl v Lipsku vlivné známé. Rychle proto přišel s novým plánem, jak mi zařídit vzdělání.

„Nedělej si starosti,“ říkal mi, „budeš moct pokračovat ve studiu. Postarám se o to.“

Dostal jsem falešné doklady a s pomocí rodinného přítele jsem byl zapsán na Jeter und Shearer, strojírenskou školu v Tuttlingenu daleko od Lipska směrem na jih. V té době to bylo epicentrum strojírenství, dodávalo jemnou mechaniku do celého světa. Vyráběla se tam různá úžasná zařízení, složité lékařské nástroje a průmyslové stroje. Vzpomínám si na stroj, na jehož jeden konec pásu nandali kuře a to vyjelo na druhé straně oškubané, umyté a zabalené. Bylo to neuvěřitelné! A já jsem se měl učit takové stroje vyrábět, dostal jsem se k celosvětově nejlepšímu možnému vzdělání v oboru. Aby mě přijali, potřeboval jsem absolvovat několik zkoušek. Byl jsem tak

nervózní, že jsem musel dávat pozor a včas si utírat pot z čela, aby mi nepokapal papír a nezničil ho. Moc jsem se bál, že otce zklamu.

Do školy jsem se zapsal pod falešným jménem Walter Schleif. Navenek jsem vystupoval jako německý sirotek nežidovského původu, takže pro mě Hitlerovo jmenování kancléřem nepředstavovalo takovou hrozbu. Jméno Walter Schleif patřilo žijícímu německému chlapci, který zmizel. Nejpravděpodobněji s rodinou tiše opustil Německo, když začali nacisté usilovat o moc. Můj otec dostal občanské průkazy a byl schopen je pozměnit a udělat z nich tak dobré padělky, že tím vládu oklamal. V té době měly německé občanské průkazy vryté malinké fotky, viditelné jen pod zvláštním infračerveným zářením. Padělek musel být bezchybně provedený, ale protože otec pracoval s psacími stroji, měl přístup ke správným nástrojům a věděl jak na to.

S novými doklady jsem mohl začít nový život a chodit do školy, kde jsem nastoupil do učení na strojního inženýra. Škola se od Lipska nacházela devět hodin cestou vlakem. Musel jsem se o sebe umět postarat, zajistit si oblečení i vzdělání – a za každou cenu jsem musel udržet své tajemství. Přes den jsem chodil do školy a večer jsem přespával v sirotčinci, ve společné ložnici s mnohem staršími chlapci. Za učňovskou práci jsem dostával výplatu,